

KARS KÜLTÜRÜNDE KIZ KAÇIRMA /KAÇIŞMA GELENEĞİNİN SOSYO- KÜLTÜREL ARKA PLANI

Dr. Filiz GÜVEN*

ÖZ

Bir milletin temelini aile kurumu oluşturur. Ailenin meydana gelmesinde, geçmişten günümüze kadar belirli kurallar ve yollar izlenmiştir. Evlenme gelenekleri dünyanın her yerinde görülmekle birlikte, eş seçimi ve evlilik törenleri, kültürden, toplumun benimsediği değerlerden, inandığı dinden etkilenecek oluşur. Bu evlenme geleneğinden biri de "kız kaçırma" yoluyla evlenmedir. Genelde toplum tarafından eleştirilen bu durum eskiye oranla az da olsa hâlâ varlığını sürdürmektedir.

Kültürün en önemli özelliklerinden birisi durağan ve tekil bir yapıya sahip olmamasıdır. Değişen şartlara hem yapısı hem de icra ortamı itibarıyla uyum sağlar. Bu değişimi veya başka bir ifade ile uyumu halk kültürü ürünlerinde de görebiliyoruz. Hayatın önemli geçiş dönemleri arasında yer alan evlenme çeşitli şekillerle karşımıza çıkar. Bu makale, Kars ili örnek olay ve alanyazın incelemesine dayalı olup özellikle Türk Kültüründe yaygın bir gelenek olan "Kız kaçırma" olgusunun halk bilimsel açıdan bir incelemesidir.

Anahtar Kelimeler: Kız kaçırma, evlilik yöntemleri

SOCIO-CULTURAL BACKGROUND OF THE TRADITION OF ABDUCTION OF WOMEN FOR MARRIAGE PURPOSE IN KARS CULTURE

ABSTRACT

A family is the foundation of a society. Some certain rules and ways have been followed in the formation of families from past to present. Marriage tradition can be seen everywhere across the world. Partner selection and marriage ceremonies, though, are influenced by culture, values and religion of the society. One of the marriage traditions is abduction of women for marriage purpose. This tradition, criticized by the society, sustains its existence. It has been diminished compare to the past, though.

One of the most notable characteristics of culture is its stability and singularity. It adapts itself to the changing conditions through its structure and execution. We can see this change-in other words, adaptation- in the works of art of the culture of the public. Being one of the most important transition phases of life, marriage can occur in a variety of ways. This article is based on a case study and literature in the province of Kars, and is an ethnological study of abduction of women for marriage purpose, which is a widespread tradition in Turkish culture.

Keywords: Abduction, the methods of marriage.

GİRİŞ

Doğumdan ölüme kadar insan hayatının önemli geçiş dönemleri vardır. En önemli geçiş dönemi olan evlilik toplum hayatında kültürel öğelerin en yoğun yaşandığı sosyal

* Dr. Ankara Üniversitesi, TÖMER, filiz__guven@hotmail.com

hayat alanlarından birisini teşkil etmektedir. Cinsel hayatın düzenlenmesi ve üremenin meşrulaştırılması olarak da düşünülmektedir. Evliliğin yaratılış ve üremedeki rolü düşünülürse, kırsal kesimde ve diğer bütün çevrelerde önemi anlaşılacaktır. Evlilik, çocuk sahibi olmanın meşru zeminidir. Bireylerin farklı bir hayata başlaması, başka kişilerle hayatını birleştirmesi, başka rollere bürünmesi hatta farklı bir kültürle karşılaşması olarak tanımlanmıştır. Tarım toplumları içerisinde yaşayan kadınlar için evliliğin başka anlamları da bulunmaktadır. Evlenerek bireyler bir aile kurmaktadır. Dünya üzerinde var olan milletlerin tarihî süreçte devamlılığı aile yapılarının sağlamlığına bağlıdır. Aile toplumun çekirdeği, özüdür. Toplumun en küçük örgütlenmesi ailedir. Bu bakımdan evliliğin temel eksenini oluşturan aile ve aile kurmayla ilgili ritüeller insanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren vardır. Elbette, aile kurulması iki gencin birlikteliğiyle olacaktır. Aileyi meydana getiren bireylerin gelecekte mutlu bir yuva kurmaları ve yuvanın yeni bireylerle çoğalması en önemli beklentidir.

Bir milletlerin tarihî süreçte devamlılığı aile yapılarının sağlamlığına bağlıdır. Aile kurumu millet tarafından ne kadar önemli görülürse ve o önem yaşantıya yansıtılırsa, milletlerin yapısı ve devamı da o ölçüde sağlam olacaktır. Bir milletin kültürü, ancak ailenin gücü ve devamlılığı ile güvence altına alınacaktır. Bu bakış açısıyla bizim kültürümüzü incelediğimizde, aile yapısının ne kadar önemsendiği görülecektir. Toplumun en küçük ve en önemli birimi aile, toplumu oluştururken belli sosyal kuralları içerisinde barındırır. Aile, içinde yaşayan bireylerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Fizyolojik, biyolojik, maddi, manevi... Bu ihtiyaçların ailede tam ve doğru karşılanması o toplumu güçlü kılacaktır. Çünkü sağlam toplum gücünü sağlam ailelerden almaktadır. Aile kurumunun ise en önemli geçiş ritüeli evliliktir.

Bütün dünyada var olan evlenme her ülkede, her toplumda farklı şekildeki törenlerle yapılmaktadır. Bağlı bulunulan kültürün geleneklerine ve göreneklerine göre değişmektedir.

“Evlilik bir kimsenin hayatının belli bir aşamasında olması gereken bir şeydir. Yaşam sanki dışarıdan belirlenmiş, biri kapanırken diğeri açılan kapılardan oluşan bir aşamalar dizisidir. Bu kapılardan geçiş, bir gelişme ya da açılmadan çok, bazı faaliyetlerin yerine getirilmesi demektir. Erkekler kızlardan daha geç, bazıları askere gitmeden önce, 20 yaşında, bazıları ise dönünce, 22 yaşında evlenir. Askerlikten önce evlenmiş olan erkek döndüğünde bir çocuğunun olmasını, evlenmeyen ise evlenmeyi bekler. Askerlik hizmetinin zorluklarını aşmış olan erkeğin ödülü kadındır. Erkek evlenmenin bir görev olduğunu bilir ama gelini bulmak ana-babasının görevidir. Evlilik zorunludur, gerçekleştirilmesi ise ana-babanın sorumluluğudur. (Delaney 2012)

Delaney bu ifadeleriyle Türk aile yapısını ve bu yapı içerisindeki hiyerarşiyi göstermeye çalışmıştır. Geleneksel toplumlarda evliliğe bakışı ve evlenmenin bir zorunluluk olduğunu dile getirmiştir.

Geçmişten bugüne kadar gelenekler çerçevesinde ailelerin nasıl kurulduğu incelendiğinde çeşitli evlilik şekilleri görülmektedir. Bunlar: kız kaçırarak evlenme, beşik kertme yoluyla evlenme, berdel yoluyla evlenme, görücü yoluyla evlenme, iç güveyisi giderek evlenme, taygeldi evliliği ve günümüzde yaygınlaşan genç kız ile delikanlının tanışarak evlenmesi olarak sayabiliriz. (Gönen 2014)

Bir evlilik çeşidi olan ve inceleme alanımızı oluşturan kız kaçıracak evlenme, özellikle kırsal kesimde görülen evliliklerden biridir. Araştırma yöntemimiz dikkate alındığında bu evlilik yönteminin geçmişe oranla azaldığı söylenebilir.

Kız Kaçırma Türleri

Mahmut Tezcan Türk Kültüründe Kız Kaçırma Geleneklerinin Antropolojik Çözümlemesi isimli çalışmasında, kız kaçırmayı şu şekilde tanımlamıştır:

Kaçırma

“Bir kızın ya da kadının istek ve onayı olmadan bekâr ya da bir dul erkek tarafından zorla ya da çeşitli hîle yollarına başvurulmuş, kaldırılarak götürülmesidir. Kız kaçırmadan söz edilirken daha çok bu kavram anlaşılır. Burada dikkati çeken nokta, kızın zorla kaçırılmasıdır.” (Tezcan 2013)

Tezcan'ın bu açıklamayı kaçırma eyleminin sözlük anlamından yola çıkarak yaptığını söyleyebiliriz. Bu şekilde yapılan evliliklerde kız gönülsüzdür ama erkek âşık olmuştur. Amaç ise kızın(köydeki ifadeyle) adını çıkarmak (namusunu) ve onun başka biriyle evlenmesinin önüne geçmektir. Kız, bir ya da iki gece alıkoyulduktan sonra tekrar baba evine getirilir veya evlenmeyi kabul edene kadar esaret altında tutulur.

Kaçışma

Herhangi bir zorlama olmadan kız ve erkeğin anlaşarak birlikte kaçmasıdır. Genellikle böyle durumlarda düğün yapılmaz. Böylece taraflar, düğün giderlerinden, kıza alınacak hediyelerden kurtulmuş olurlar. Bu tür evlilikler kızın ve erkeğin isteğine bağlı olduğu için aile içinden ve dışından biriyle yapılabilmektedir. Ailenin izni olmadığı için kız beraberinde çeyiz götürmez. Kızın ailesi de sonradan kız için hazırlanan çeyizleri vermez. Ancak bazen kız ailesi bu durumu affeder ve düğün yapılmadan sadece kız için önceden hazırlanan çeyizleri gönderirler. Fakat bu normal şekilde evlenen birinin çeyizi gibi özenle hazırlanmaz. Çünkü kız başka bir erkeği tercih ederek babasını hiçe saymış ve onun başını öne eğmiştir. Babasının toplumdaki saygınlığını yitirmesine sebep olmuştur.

Kız Kaçırma Yoluyla Evlenme

“Türk kültüründe en eski evlenme geleneklerinden birisi de kız kaçırma. Özellikle eski Türklere evlenme, kız kaçırma ve yağma biçiminde oluyordu. Hatta meşru evlenme, Altay ve Yakut Türklere kız kaçırma yoluyla gerçekleşirdi. Manas Destanında ve diğer birçok Türk destanlarında kaçırma yolu ile evlenmeden söz edilmektedir.” (Tezcan 2013)

Bu geleneğin kısmen kırsal kesimlerde özellikle de doğu bölgelerinde hala devam ettiğini söyleyebiliriz.

“Gençler kaçtıkları zaman genellikle akrabalarının yanına sığınır. Kaçma eyleminden sonra oğlanın ailesi kız evine “ricacılar” yollar. Ricaya giden kişiler aileleri barıştırmaya çalışırlar. Kızın ailesi ikna olur, düğün yapılmasını ister. Kimi zaman kızın babası kızını geri almak ister, eğer kızın yaşı küçükse iki aile arasında tatsızlıklar yaşanır. Oğlan hapse girer. Kaçırma eyleminden sonra aileler birkaç ay küs kalmakta, daha sonra barışmaktadırlar. Kız kaçırma durumunda kızın babasına hiç başlık

verilmediği gibi, kimi durumlarda da bu başlık iki katına çıkmaktadır.” (Aktaş Ergül, vd 2013)

Kız kaçırma- kaçışma, Kars'ta özellikle köylerde oldukça fazla görülür. Bunun birden çok sosyo-ekonomik sebebi vardır. Eğer kız ve erkek anlaşarak kaçmışlarsa bu çok büyük bir problem yaratmayacaktır. Bu durumda aileler genellikle barışır. Ancak tam tersi bir durum söz konusuysa yani kız zorla kaçırılmışsa çoğu zaman aileler arasında bir düşmanlığın başladığı görülebilir.

Kız Kaçırma/ Kaçma Sosyo-Kültürel Nedenleri:

Ailelerin Kızlarını Vermek İstememesi: Kız kaçırılmalarının en önemli sebeplerinden birini ailelerin kızlarını sevdiği gence çeşitli sebeplerden dolayı vermek istememeleridir. Bu durum bazen kız ailesinin oğlan ailesini beğenmemesi, kızlarının yaşının küçük olması, oğlanı kızlarının dengi görmemeleri vb. sebeplerden olabilir. Bazen de kız ailesi kızlarının sevdiğinden haberleri olmadığı için bilmeden oğlan ailesine olumsuz cevap vermeleridir. Sonuçta kız istenmiş ve verilmemişse, gençlerin kaçma kararı almaları birçok yörede evliliğe giden yolu açmaktadır. Kız kaçtıktan sonra bazen aileler durumu kabul edip kızla görüşmeye başlarlar, bazen de aileler anlaşmamakta, hatta durum bazı kişilerin kavgalarına ya da ölümüne kadar taşınabilmektedir. (Mehmet Aslan, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

Nişanlı Çiftlerin Düğünü Bekleyememesi: Bazen de nişanlı kızın kaçtığı görülmektedir. Bu durumun temel sebepleri arasında nişanlılık sürecini kız tarafının bozabileceği korkusu ya da bu aşamada aileler arasında çıkan bazı tartışmalardan gelin ve damadın kurtulmak istemesini sayabiliriz. (Fatma Yaman, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

Kız evde kendisinden büyük ağabeyi ve ablası olduğunda evlenme sırasının onda olmadığını bilir. Bu nedenle sevdiğine kaçar.

Genç Kızın Kandırılarak Kaçırılması: Bir başka sebep ise genç kızların bazen çeşitli vaatlerle kandırılarak kaçmaya ikna edilmeleridir. Genç kız delikanlının söylediklerine inanır, kendisini nelerin beklediğini bilmez. Bu şekilde kaçan bazı kızların ailelerine döndükleri görülmektedir. (İbrahim Ölmez, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

Gençlerin Evlenmek Zorunda Kalmaları: Birbirini seven gençler, ailelerinin onları başka birileriyle evlendirmek istemeleri üzerine kaçarlar. Bu durum daha çok kız için geçerli olmakla birlikte erkek için de geçerlidir. Bu durumdan bazen ailelerin haberi olmaz bazen de aileler durumun farkındadır ve gençlere engel olmak için başka birine söz verirler. (Erdoğan Doğan, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

Öç Almak İçin Kız Kaçırma: Bazen aileler arasında bir düşmanlık vardır ve erkek kızı kendine âşık edip, kaçırarak intikam almış olacağına inandığı için kaçıtır. İyi niyete dayanmayan bu davranışlar, bazen bir köyden başka bir köye kız kaçırılabilirdiği gibi, köy içerisinde de olmaktadır. (Fatma Yaman, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

Başlık Parasından Kurtulmak İstenmesi, Düğün Masraflarından Kurtulmak İstenmesi: Bunlardan en güçlü neden ise ekonomidir. Anne-babanın razı olduğu durumlarda bile evlenecek erkeğin maddi durumunun, düğün yapacak kadar ya da

başlık parası verecek kadar iyi olmaması nedeniyle erkek ve kız anlaşarak veya kızın rızası olmadan olabilir.(Çerkez Kaygusuz, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

Cinsel İhtiyacın Giderilme İhtiyacı: Cinselliğin de kız kaçırma üzerinde etkisinin olduğu düşünülmektedir. Kırsal kesimlerde ve köylerde cinselliğin özgür bir şekilde yaşanma şansı oldukça düşüktür. Bu da özellikle erkekler (özellikle erkekler diyorum çünkü kadının cinselliği bastırılmış durumdadır.) cinsel bir Özgürlük alanı olmadığı evlenerek cinsel hayatlarını düzenlemeyi isterler.

“...gençler evlenerek cinsel hayatlarını düzenlemek isterler. Cinsel ihtiyaçların tatmin edilmemesi de kız ya da kadın kaçırma yolu açabilir. Evlenme yaşı geçmekte olan kızlar, kaçırılmaları için fırsat yaratmaya çalışırlar. Cinsel ihtiyaçların tatmin edilmemesi, az da olsa evli erkek ve kadınların yine evli erkek ve kadınlarla kaçmalarına neden olur. Şehvet duygusu ile kaçırılmaların da yaygınlığı Anadolu'da dikkati çekmektedir.” (Tezcan 2013)

Kızın Kendiliğinden Kaçması: Kızın bohçasını alarak sevdiği, aşık olduğu gencin evine gittiği görülmektedir. Ancak bu kız açısından iyi bir durum değildir çünkü gittiği yani evlendiği ailede saygınlığını tehlikeye düşürmektedir.

Gençlerin Evlenmek Zorunda Kalmaları: Gençlerin birtakım özel sebeplerden dolayı kaçmak zorunda kalmışlardır. Bu sebepler topluma duyurulmadan yapılır ama genellikle cinsel kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Cinsel yasağın kırılması ve bunun sonucunda doğan bir mecburi evlilik şeklinde yorumlanabilir.

Ekonomik sebepler: Genellikle ekonomik denklik evliliklerde önemli bir etken olsa da bazı durumlarda erkek tarafının düşük masraflarını karşılayamayacağını anlaması kızın kaçırılma sebepleri arasında sayılabilir.

Aile içi huzursuzluk: Bu kız çocukların aile içerisinde mutlu hissetmemesi ve bir an önce evlenip kurtulma isteğinden kaynaklanmaktadır. Bu huzursuzluğun kaynağı ailede ya üvey anne-baba ya da dışarıdan aileye katılmış gelin olabilmektedir.

Bunlar dışında bazı toplumların yüklediği psikolojik nedenler mevcuttur. Örneğin kızın yaşı büyüktür ve evde kalma korkusuyla karşısına çıkan ilk adayla kaçmaktadır.

Bugün, kız kaçırma, kırsal kesim ailelerinde yaygın gelenekler arasındadır. Fakat kent merkezinin kırsal kökenli gecekondu bölgelerinde de kız kaçırma rastlanmaktadır. Kars gelenekselliğinin hala yoğun olarak yaşandığı bir il olduğundan kız kaçırarak evlenmede oldukça fazla görülmektedir. Bu erkek için bir yiğitlik ve bir aşk ifadesi olabilmektedir. Toplum tarafından da bunun özel bir anlamı mevcuttur.

“Kız kaçırma, ister tek tarafın, (aile), isterse iki tarafın da rızası bulunsun ya da bulunmasın, evlenme ve dolayısı ile bir yuva kurmak amacıyla meydana gelen bir toplumsal olaydır. Evlenme çağında bulunan bir kız ve erkeğin iki taraflı olarak aile ya da ailelerine danışmadan yuva kurmasıdır. Kızı evinden dünür gönderip istemeden zorla ya da çeşitli hîle yollarına başvurarak, kandırarak götürmektir. Ama tek yol bu değildir.” (Tezcan 2013)

Kız kaçırma bu bölgede eskiden neredeyse bir gelenek olarak devam etmekteymiş. Fakat şimdi daha az olduğunu söyleyebiliriz. Birden fazla kız kaçırma türü olmasına rağmen inceleme bölgesinde iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar

kızın isteğiyle veya kızın isteği olmadan sadece erkeğin isteğiyle gerçekleşen eylemlerdir.

Kız Kaçırma /Kaçışma Geleneğinin Sosyo-Kültürel Arka Planı

Toplumsal düzeni sarsan her olay dikkat çekicidir. Kız kaçırma da düzene karşı gelme, var olan kuralları sarsma açısından dikkat çekici bir olaydır. Önemsizliğinin temelinde de toplumsal kuralların çiğnenmesi yatmaktadır. Kız ailesi için, aileden birinin bir anda, habersizce kaybolması üzücü bir durumdur. Bazı yörelerde gençlerin özellikle kız kaçırılmaya teşvik edildiği ve hatta kız kaçırılmalara cesur ve yiğit gözle bakıldığı da görülür. Bu durum bazı Kafkas ülkelerinde hala kahramanlık olarak görülmektedir. Her ne olursa olsun, günümüzde kız kaçırma olaylarının yaşanmasının önüne geçmek ve bu durumu ortadan kaldırmak oldukça zordur; ancak asgari seviyeye çekmek önemli bir gelişme sayılabilir.

Birbirini tanıyan iki kişinin bir yuva kurma adına toplumsal kuralları çiğnemeleri her şeyden önce sosyal bir olgudur. Bu sosyal olgunun özellikle hayatımızın her anına bile yansımış olması konunun kültür hayatındaki önemini göstermesi bakımından önemlidir. Burada, kültür dairesi içinde değerlendirdiğimiz, aile kurma adına seven iki gencin evlilik yolunda kaçmayı tercih etmeleri, kültürel varlığımıza zenginlik katarken, bazı kaçırma/kaçışma olaylarının mutlulukla sonuçlanması da zenginliğin farklı bir yönünü ortaya çıkarmaktadır. Aile kurumunun temel fonksiyonlarından birinin de cinsel davranışları düzenlemek olduğunu ve ailenin oluşabilmesi için de toplum tarafından meşru kabul edilen bir evlenme yöntemi ile evliliği gerçekleştirmesi tarihi ve sosyolojik bir gerçek olarak bugün de geçerlidir. Ayrıca düğünlerde kullanılan silahlar ve özellikle erkek tarafının silahlarını, gelini baba evinden çıkardıktan sonra ateşlemeleri rakibe karşı zafer elde etme anlamına gelmektedir. Düğün bitene kadar bu örtülü rekabet biraz da kırgınlığa varacak biçimde devam eder. Bu kırgınlığın farkında olan taraflar, artık hısımlar olduklarını düşünerek ve kırgınlıklarını geride bıraktıklarını göstermek için düğünden sonra birbirlerini evlerine davet etmek suretiyle yeni bir dönemi başlatırlar. Kanaatimizce düğün esnasında yapılan bütün bu adetler dıştan evliliğe dayalı, kız kaçırma yöntemi ile evlenme anlayışının düğünlere yansımından başka bir anlam taşımamaktadır. (Ali Rıza Abay 2015)

SONUÇ

Kültürün en önemli özelliklerinden birisi dinamik bir yapıya sahip olmasıdır. İnsan, değişen şartlara hem yapısı hem de icra ortamı itibarıyla uyum sağlar. Kültürel bağlamdaki bu değişimi, başka deyişle uyumu Kars örneğinde de görebiliyoruz. Teknoloji ile beraber iletişimin hızlı ve etkili bir şekilde kullanılmaya başlaması gelenekleri ve bunların değişim hızını oldukça etkilemiştir. Denilebilir ki bu sebeple geleneksel evlenme yöntemleri değişerek (Teknolojideki ilerlemeler bu noktada büyük bir etkidir.) yeni tanışma, evlenme şekillerini karşımıza çıkarmıştır. Ancak teknolojinin bu kadar ilerlemediği dönemlerde her şey bugünkü durumdan oldukça farklı bir şekilde ilerliyordu. Bunlardan biri de kız kaçırma olayı. Bütün toplumlarda görülen kız kaçırma, toplumun önemli hadiseleri arasında yer alır. Kız kaçırma/kaçışma neredeyse bir gelenek haline gelerek bugünde varlığını muhafaza edip Kars Kültürü'nde de benzer şekillerde kendine yer bulmaktadır. Kars ili içerisinde yapılan bu çalışma sırasında elde

edilen veriler bölgenin kültür mirasının hatırlanması, benzer çalışmalara kaynak olma açısından önemlidir.

Kız kaçırma/kaçışma geleneği insanların yaşamları boyunca uyguladıkları temel kavramlardan birisidir. Toplumun kültürel yapısı ve değer yargılarına göre farklılıklar gösterir. Toplumlar kimin kiminle, kaç eşle ve hangi koşullar altında evlenilebileceğine dair bir takım kurallar belirlemişlerdir. Çok değişik uygulamalar olmakla beraber kaçırma/kaçışma geleneği esas itibarıyla toplum tarafından onanan kadın ve erkek ya da kadınlar ve erkekler arasında yaratılan bir ilişki türünü karakterize etmektedir. İlişkinin belirli kalıplar içinde gerçekleştirilmesi, kız kaçırma/kaçışma sosyal bir kurum olarak ele alınıp incelenmesine olanak vermektedir. Aile birliği sürekliliğini evlilik kurumuyla sağlar. Başka bir deyişle evlenme olgusu aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli kalıplar içerisine yerleştiren bir sözleşmedir. Kız kaçırma/kaçışma geleneği ve seremonilerinin batılılaşma süresi sonunda gittikçe değişmekte olduğu da bir gerçektir.

Kız kaçırma/kaçışma geleneği ile evlenme eski zamandan beri evrensel bir evlenme şekli olmakla birlikte, toplumsal bir sorun olmaya da devam etmektedir; ancak bu problem toplumun bütünlüğünü bozacak noktalara ulaşmamaktadır. Genel olarak bütün kültürlerde kız kaçırma/kaçışma geleneği mevcuttur. Tamamen bir yağmacılık anlayışında olmaması kontrolünü toplum vicdanına bırakmıştır. Kız kaçırma/kaçışma olaylarının temel sebebini karşı cinslerin doğal cinsel ilgilerinin engellenmesi olarak düşünebiliriz. Toplumun ait olduğu kültür ve din o toplumlun insanlarına bir kader tayin etmiştir. Yine aynı toplumun insanları o kader planı içerisinde kurtulmaya çalışırken yasak olan her şeyi meşru zemine çekme mücadelesi vermektedir. Teknolojiyle birlikte iletişimin artması ve yerel kültürün etkisini eskiye oranla daha az hissettirmesi gelenek kabullerinin kırılmasına sebep olmuştur. İşte bu noktada evlilik yöntemleri değişime ayak uydurmuştur. Bütün bu sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel değişimlerden sonra kız kaçırma/kaçışma usulü ile evlenmelerde belirgin bir azalma meydana getirmiştir. Bireyin ön plana çıkmasına bağlı olarak zorla kaçırılmalar yerini anlaşarak kaçmalara bırakmaktadır. Kaçırma ve kaçma yolu ile evlenmelere her ne kadar toplum tarafından bir onay verilse de, sonuç itibarı ile kaçırılan kız veya kaçan kız, oğlan evinde çoğu zaman iyi muamele görmediği gibi, köylerde de “kız dediğin telli duvaklı gelin olur” anlayışından hareketle çeşitli vesilelerle bu durum baş kakıncı yapılmaktadır.

Denilebilir ki kız kaçırma, kaçışma bu bölge halkı tarafından oldukça normal kabul edildiği için kaçan kız veya kaçırılan erkeğin cezalandırılması toplum tarafından ya da hukuk tarafından temize çıkması çok uzun sürmez. Eğer kız zorla kaçırılmışsa kız tarafı şikâyetçi olur ancak daha sonra başka insanların araya girmesiyle bir barış yaşanır ve sonunda kız ve erkek evlendirilir.

Kız Kaçırma /Kaçışma Usulü İle Evlenmeye İlişkin Örnek Olaylar

Ek-1

Olumlu sonuçlanan bir kız kaçışma örneği(Kağızman-Çengilli/Kars)

M. B. ve G.O. isimli iki genç gençlik dönemlerinden beri hem ruhani hem de içsel bir sevgi ile birbirlerine karşı derin bir sevgi beslemektedirler. Herkes gibi onlarda evlenme çağına geldikleri için bu uzun bir zamandan beri devam eden birlikteliklerini mutla sonla bitime kararı alıp evlenmek için ailelerinin rızasını alırlar. G. O isimli kızın ailesi, bu

kararı olumlu karşılamaz ve kızlarını başka biriyle evlendirmek isterler. Bu durumu olumlu bulmayan iki genç kaçma planları yapmaya başlarlar. 2005 yılının sonlarına doğru bir güz sabahı bu iki genç mutlulukla sonuçlanacak bir yolculuğa çıkarlar. G.O isimli kız artık bir kadın olmuştur ve M.B isimli gencin dünyasında kendine yer tutmuştur. Olayın köyde ve civarında duyulması üzerine her iki aile arasında kısa süren bir tatsızlık yaşanmıştır, töre geleneği gereği araya giren köyün önde gelenleri bu kaçışma hadisesini olumlu sonuçlandırmışlardır. M.B isimli gencin ablası ve babasına ait bir tabanca G.O isimli kızın ailesine verildi. Yıllardır birbirine kavuşma özlemi çeken iki genç bu olaydan sonra hayatlarını mutlu bir aile tablosu şekline getirmeyi başarmışlardır. (Serhat Bilgi, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

Ek-2

Olumsuz sonuçlanan bir kız kaçırma olayı (Küçük Kaynarca-İstanbul/Kars)

Ramazan Koç isimli Karslı bir genç Küçük Kaynarca- İstanbul'da yaşayan bir kız arkadaşı vardı, evlenmeyi düşünüyorlardı. Kendi aralarında anlaşan iki genç bir süre sonra kaçarlar. Kızın kaçırıldığı gün Ramazan Koç isimli genç halasını arayarak durumu ailesine bildirmeyi istemiştir. Gelebilecek her hangi bir sert tepkiden dolayı Ramazan, sevdiği kızı halasının evine götürür. Aileler arsında yapılan görüşmelerden sonra bu iki genç evlendirilir. Kızın ailesine 5-6 milyar para verilerek olay tatlıya bağlanır. Bir müddet beraber yaşayan iki genç kültür probleminde dolayı bir süre sonra ayrılırlar. Kız kendi gönül rızasıyla kaçtığı ve sevdiği genci bırakarak ait olduğu baba evine geri dönmüştür. (Volkan Koç, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

Ek-3

Gönülsüz kaçırılan ve olumlu sonuçlanan bir kız kaçırma olayı (Kümbetli/Kars)

Zafer Keskin isimli bir genç uzun bir zamandan beri F.C isimli bir kıza karşı tek taraflı bir sevgi beslemektedir. Sevgisine karşılık vermeyen F.C isimli kız hastanede çalışmaktadır. Kümbetli'de yaşayan kız sürekli olarak köy ile hastane arasında mekik dokumaktadır. Zafer daha fazla bu duruma tahammül edemediği için kızı kaçırma planları yapar. Uzun bir zaman plan yapan Zafer, en sonda kızı köy dolmuşuyla kaçırmaya karar verir. Kendi kafasında senaryolar üretmeye başlar. Olayın gerçekleştiği gün dolmuşu özel olarak kendisine kiralar; rol gereği de birkaç arkadaşını dolmuşa bindirir, direksiyona da amcaoğlu geçer. F.C. isimli kız başına geleceklerden habersiz dolmuşu biner, dolmuş kent merkezinden uzaklaştığı vakit kızı bayıltırlar. Amcaoğlunun yardımıyla kız Arpaçay'a(Kars) kaçırılır. Olayın duyulması üzerine güvenlik güçleri geniş kapsamlı bir operasyon başlatırlar. Zafer Keskin isimli genç amcaoğluna yalan söylemiştir; çünkü kızın da onu sevdiğini söylemiştir. Bu durum açığa çıkınca amcaoğlu Zafer'in kıza yaklaşmasını yasaklar. Kıza herhangi bir zarar gelmeden yakalanırlar. Mahkemeye çıkartılan iki genç yakalanır. Ailelerin de araya girmesiyle olay tatlıya bağlanır. Zafer iki ay ceza kalır, cezaevinden çıktıktan sonra kıza evlenirler. Mutlu ve sağlıklı bir aile tablosu kurmayı başardılar. (Ergin Altunsabak, kişisel görüşme, Mayıs 2012)

KAYNAKÇA

ABAY Ali Rıza, Türkiye’de Kız Kaçırma Usulü ile Evlenmenin Sosyo- Kültürel Sebepleri ve Medyanın Yansıtma Tarzı, <http://www.sosyalsiyaset.net/documents/kizkacirma.htm>

[26.12.2015](#)

AKTAŞ Ergül, ORBAY Eylem, ŞİMŞEK Nurşen, **Kars Kültüründe Doğum Evlenme Ölüm**, (Basılmamış lisans tezi) Kafkas Üniversitesi, Kars 2013

DELANEY Carol, (2012) **Tohum ve Toprak**, 4. Baskı, İletişim Yayınları, 136

GÖNEN Sinan, Türk Kültüründe Kız Kaçırarak Evliliğin Köy Seyirlik Oyunlarındaki İzleri, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**,

<http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s29/gonen.pdf>, 22.04.2014, s. 46

TEZCAN Mahmut, “Türk Kültüründe Kız Kaçırma Geleneklerinin Antropolojik Çözümlemesi”,http://www.aile.ekalite.com.tr/files/AILE_VE_TOPLUM_6_AILE_VE_TOPLUM6.PDF#page=37, 20.04.2013, 38-39